Published and distributed under permit (No. 781), authorized by the Act of October 6, 1917, on file at the Post Office of Jersey City, New Jersey. — By order of the President, A. S. BURLESON, Postmaster General.

СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРҐАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРҐАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ — РІК XXIX. ЧИСЛО 87. ДЖЕРЗИ СИТІ, Н. ДЖ., ЧЕТВЕР, 14-го ЦВІТНЯ, 1921. — VOL. XXIX. No. 87. JERSEY CITY, N. J., THURSDAY, APRIL 14, 1921. — THREE CENTS

Вступна промова президента Гардинґа перед Конґресом Злуч. Держав у Вашинґтоні.

ПРЕЗИДЕНТ ОБГОВОРИВ ВНУТРІШНІ СПРАВИ І ЗАГРАНИЧНУ ПОЛІТИКУ, ЗАЯВЛЯЮЧИСЬ ПРОТИ ЛІҐИ ПОБІДНИКІВ, А ЗА СТОВАРИШЕННЄМ НАРОДІВ, ОПЕРТІМ НА СПРАВЕДЛИВОСТИ. — ТАКОЖ ЗАЯВИВСЯ ЗА МИРОВОЮ РЕЗОЛЮЦІЄЮ.

ВАШИНҐТОН, Д. К., 12. цвітня. — Сьогодня президент Гардинґ виголосив свою промову перед зібраними членами сенату і палати послів Конґресу, в якій обговорив свою внутрішню і заграничну політику на найблизшу будучину.

Він зачав бесіду про домашні справи, що його адміністрація передовсім заведе ощадність; що зменьшить видатки державні і обмежить воєнні податки. Буджет держави в фіскальних (скарбових, адміністраційних) роках 1922 і 1923 не може впасти низше 4 біліонів долярів річно, але і се вже принесе заощадженнє значної суми.

Далі говорив про потребу скорого ухвалення тарифових законів для охорони американського промислу перед напливом чужих дешевих товарів.

Загалом, казав, американське правительство мусить бути бизнесове. Він не хоче політики в бизнесі, але бизнес в політиці є добрий.

Говорив про дорожню життя в Америці. Наприклад ціни на пшеницю і худобу вже значно спали, але консументи (ті, що купують поживу) того не відчувають, бо для них ціна хліба і мяса однаково дорога. Длятого він заявився за прискоренєм спадку цін скоро знищимих артикулів поживи. Конґрес повинен зарадити наживництву і довести до якогось порозуміння між витворцем і споживником.

Президент сказав, що Конґрес не має права накладати податків на нарід для покривання недоборів зелізничих компаній. Але треба якось зарадити в крізі американських зелізниць. В останніх часах ведено таку господарку, що зелізниці щораз то підбивали ціни за тягарові перевози, аж дійшло до того, що промисл здержано і відібрано охоту до продукції. Конґрес повинен провірити відносини. Остаючі перепони, які є наслідком навику капіталістичного визиску, мусять бути усунені, а робітники мусять приєднатись до управи, розуміючи, що треба служити публиці, яка платить, та що проста справедливість є правом і буде правом народу.

Потім згадав про змагання американського промислу до створення сильної торговельної фльоти і заявився за її розвитком для добра і розвитку американського промислу.

Відтак нагадав про потребу розвинення уладжень бездротних телеґрафів із заграницею, аби публика могла користати із скорих вістий цілого світа.

Далі перейшов до заграничної політики, заявляючись передівсім проти теперішньої Ліґи Народів в Европі. ДО СЕЇ ЛІҐИ НАРОДІВ — казав він — ЗЛУЧЕНІ ДЕРЖАВИ НЕ БУДУТЬ НАЛЕЖАТИ.

Президент Гардинґ казав, що Америка готова приєднатись до міжнародного стоваришення держав для удержання і підпирання мира, але ніколи до такої Ліґи Народів, що має висшу власть понад державами і є стоваришенням побідників у війні. Дійсне стоваришенне для мира може опиратись лише на справедливости, без пристрастий з минувшини, не яко орґан побідників ,на підставі їх мирового договору для якоїсь ґрупи держав.

Змагання Америки — казав президент — були і є до стоваришення народів, основаного на справедливости і праві, для конференцій і співділання проти війни, для вказування шляху до висшої цивілізації і міжнародного братерства.

Лише до такого стоваришення Злучені Держави можуть приєднатись.

Опісля заявився за резолюцією для приверненя мирового стану між Злученими Державами і Німеччиною та Австрією й Угорщиною. Се не буде окремий мир — казав президент Гардинґ, — бо аліянтські держави вже салі давно заключили мир з тими центральними державами.

Згадуючи про версальський мировий договір, сказав він, що Злучені Держави повинні згодитись потвердити свої права в сьому договорі, але із застерогами, що вони оставляють собі свободу ділання.

Вкінці заявився за помочию европейським народам в їх повоєнній відбудові.

ВІДПОВІДЬ ФРАНЦІЇ НА НОТУ ҐЮЗА.

ВАШИНҐТОН, Д. К., 12. цвітня. — Французьке правительство відповіло на ноту державного секретаря Ґюза, заявляючи, що воно годиться з його поглядом, що Америка не зріклася своїх прав до здобутків у минулій світовій війні через те, що Злучені Держави версальського мирового договору не підписали.

ДЛЯ ОБОРОНИ РОБІТНИЧИХ ПРАВ В АМЕРИКАНСЬКОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ.

ВАШИНҐТОН, Д. К., 12. цвітня. — Чотири братства зелізничих робітників получилися з Американською Федерацією Праці для боротьби проти законодавства, зверненого проти прав робітників.

Про се говорено сьогодня на конференції представників А. Ф. Праці і незєднаних з нею братств. На сій конференції вибрано також комітет, котрий має розглядати законопроекти, що відносяться до робітників, і здавати звіти перед зборами загальної конференції.

ФАБРИКИ ФОРДА ПРАЦЮЮТЬ НА РОЗМІР 1 МІЛІОНА ВОЗІВ НА РІК.

ДІТРОЙТ, МИШ., 12. цвітня. — Генрі Форд, власник великих автомобілевих фабрик заявив; що його компанія ніколи не була в таких добрих умовах як тепер. Продукція і продаж його автомобілів і тракторів щораз то зростає.

В січні с. р. продано 57,208 автомобілів і 1,138 тракторів; в лютім 63,603 автомобілів і 1,932 тракторів; в марті 87,221 автомобілів і 4,708 тракторів. Тепер компанія має невиконаних 102,000 замовлень, а її праця іде на розмір 1 міліон самоходів на рік.

Тепер в компанії Форда працює всего 32,000 робітників. Нових робітників компанія Форда приймає лиш таких, що заявляються охоту остатись на стало в його фабриках.

БОЛЬШЕВИЦЬКИЙ УРЯД НЕ ХОЧЕ БІЛЬШЕ РОСІЙСЬКИХ БОЛЬШЕВИКІВ З АМЕРИКИ.

Американське правительство мало вислати з нюйорської пристані 35 російських большевиків кораблем „Манджурія" до Росії через Латвії.

Панна Роза Вайс, з офісу Рехта, котрий каже, що заступає російське большевицьке правительство в Злучених Держав, що се правительство більше не пустить до Росії жадних російських еміґрантів з Америки.

Представник Латвії Іван І. Калвін, заявив американським властям на Еллис Айленд, що він одержав каблеґраму від свого правительства з Риґи, столиці Латвії, щоби більше не давав візів для російських еміґрантів, котрі хотять їхати з Америки до Росії через Латвію.

МІНІСТЕР ДЕЙВИС ЗА ПОРОЗУМІННЄМ МІЖ РОБІТНИКАМИ І ПІДПРИЄМЦЯМИ.

ШИКАҐО, ІЛЛ., 12. цвітня. — Міністер праці Джеймс Дж. Дейвис говорив сьогодня на зборах ордену Мус (мус—лось, олень американський). Він у своїй бесіді сказав, що пора в Америці дійти робітникам і промисловцям до справедливої згоди через спільні конференції.

КОНҐРЕС ТРЕТОГО ІНТЕРНАЦІОНАЛУ СКЛИКАНИЙ НА 1. ЧЕРВНЯ.

З Москви доносять, що третій інтернаціональний конґрес скликаний до Москви на день 1. червня. Межи инчими справами, котрі мають порішені на сім конґресі, є: справа боротьби проти межинародної федерації робітничих юній в Амстердамі; справа відношення межи Третим Інтернаціоналом та італійською соціялістичною партією, котра колись належала до Третого Інтернаціоналу, але на послідній конґресі в Леґгорн (Ліворно) постановила більшостю від Третого Інтернаціоналу відступити; справа німецьких комуністичних лідерів, як Кляра Цеткін, Леві, Даминґ, і других членів виконавчого комітету німецької комуністичної партії, котрі виступили зі заряду сеї партії, щоби запротестувати проти викинення італійської комуністичної партії з Третого Інтернаціоналу. Як видно з сього, головними точками нарад конґресу московського інтернаціоналу буде полагодженне зростаючого серед комуністів світа обурення на диктаторське поступованне московських комуністів.

ПОЛЬСЬКІ НАДУЖИТТЯ ПРИ РОЗДІЛІ АМЕРИКАНСЬКИХ ДАРІВ У СХІДНІЙ ГАЛИЧИНІ.

Львівський український дневник „Український Вістник" з 26. марта с. р., доносить:

На предложенне староства в Самборі упрошено на спільне засіданнє американського комітету помочі дітям також представників української народности, на якому українські представники устно і писменно зажадали, щоби з американських дарів у відношенню до скількости українського населення, приділювано відповідну часть до розділу між Українців. Тому жаданню рішучо відмовлено і ані з убрань, обуви, а відтак з флянелі нічого для У. Г. К. в Самборі для українських дітий не відступлено.

Таксамо малась річ, коли представники старалися в тому комітеті, щоби заложено американську кухню виключно для Українців і під їх власним зарядом, що є зовсім оправдане з огляду на кількост дітий української народности.

Супроти такого поступованя були українські представники приневолені писменно зголосити своє виступленне з комітету помочі дітям на руки староства, щоби не брати на себе одвічальности за господарку польських комітетових дарами великодушної Америки.

Подібно як в Самборі діється у всіх комітетах помочі дітям на области Східної Галичини, а староста, зглядно ріжні „керовнікі" на українські представлення мають відповіди: „Єсьлі дзєці хцом єсьць в кухні, нєх пршейдом на польскі обржондек". Дуже елеґантний староста Бідерман в Коломиї таксамо відсилає Українців з нічим, а „керовнік" Шрайбер, в Бережанах СС. Служебницям Сирітського Захисту не видав для сиріт ніяких дарів мовляв: „жеби Украіньцом носа утршець". Для української дітвори в Доброставі, повіт Дрогобич, львівський інспекторат відмовив помочі, бо мовляв: „ограничені середники поживи". Тимчасом маґазин у Львові не є порожний, одначе середники поживи ідуть на пасок. Так виглядає поміч американського комітету помочі дітям, дарами зложеними Американцями на поміч всім дітям в Европі! До сеї справи ще вернемо!

АЙРИШСЬКІ РЕПУБЛИКАНЦІ НАПАЛИ НА АНҐЛІЙСЬКІ ВІЙСКА В ГОТЕЛИ.

Громадка айришських републиканських війск напала учора на один готель в місті Даблині, столиці Ірляндії, котрий анґлійські війска уживають як бараків. Републиканці підїхали під готель в автомобіли, вивалили часть стіни при помочи динаміту, а потім почали вкидати до середини ручні бомби та стріляти з револьверів. Анґлійські жовніри почали відстрілюватись. Битва тревала 20 мінут. В битві погибло двох Айришів та один Анґлієць. Повстанці відїхали на авто. Вечером поліція заарештувала кілька осіб, але вона не має доказу, чи се вони брали участь в нападі на готель.

ВЛАСНИХ УРЯДНИКІВ РОЗСТРІЛЮЮТЬ.

З Копенгаґи, в Данії, доносять, що російське правительство арештувало в Москві 24 своїх урядників, замотаних в розділ їди, та засудило їх на смерть.

ОБРАБУВАЛИ ҐАЛЄРІЮ ОБРАЗІВ

Видно, що ціна 300,000 долярів, заплачена Німцями за один образ американською фірмою, звернула на себе увагу, коли, як доносять з німецького міста Ваймару, вломники вломалися в ночи до ваймарського музею і забрали звідти кілька образів, мальованих яких 300 літ тому та маючих разом вартість коло одного міліона німецьких марок.

МІНІСТЕР АРЕШТОВАНИЙ ПОЛІЦІЄЮ ЯК ПІДОЗРІЛА ОСОБА.

Німецькому міністрови заграничних справ, д-рови Вальтерови Сімонсови трафилася в неділю прикра пригода. Він поїхав на недільний відпочинок над озеро Люґано, в Швайцарії. З двома приятелями всів на лодку і поїхав попливати по озері. На озері захопила їх буря, котра примусила їх висісти на італійській стороні озера. Тут три Німці, не вміючі говорити по італійськи, зараз звернули на себе увагу італійської поліції, котра арештувала їх та відставила на поліційну стацію. Тут поліція мала не мало сміху, коли один з арештованих став вперто заявляти, що він є німецьким міністром заграних справ. Не маючи при собі німецьких пашпортів, вони не могли вилеґітимуватися, хто вони такі. Поліція не повірила їм на слово і відвела їх пішком чотири милі, в дощ і плюту, до місцевости Понте Треса, де знов поліційні власти забавлялися, як Німці ручили, що один з них є міністром заграничних справ. Наконець викликано телефоном готель в Люґано на швайцарській стороні і звідти посвідчено за трох Німців. Коло півночи вернули вони, збіджені і промоклі, до готелю в Люґано.

ПОМЕРЛА БУВША НІМЕЦЬКА ЦІСАРЕВА.

В місті Доорн, в Голяндії, померла дня 11. цвітня о годині 6. рано бувша німецька цісарева, Августа Вікторія, жена Вільгельма Гогенцолерна. При смерти її був лікар, її третий син Адальберт та муж, бувший цісар Вільгельм II., котрого до смертної постелі прикликано в послідній хвилі. Причиною смерти була хороба серця, на котру бувша цісарева нездужала від часу, як після нещасливого для Німеччини кінця світової війни, ціла цісарська родина втекла за границю.

Вона походила з німецької князівської родини Шлезвіґ-Гольштайн і родилася 62 роки тому. Вона вийшла заміж за німецького кронпринца в році 1881. Хвалили її як велику господиню. Мала вона семеро дітий, з того шість хлопців. Нещастями її життя мали бути: сварка межи її мужом та найстаршим сином, наслідником німецького престола; війна та її наслідки, утеча за границю краю, а наконець самоубійство наймолодшого сина. Вона родилася на вигнанню, на вигнанню і померла.

Похоронять її в Потсдамі в Німеччині, де є величава палата німецьких цісарів, в котрій небіжка була цісаревою 30 літ. Німецький уряд дав до зрозуміння, що він не дасть ані бувшому німецькому цісареви ані бувшому німецькому наслідникови престола дозволу взяти участь в похоронах. Лише члени цісарської родини, котрі живуть в Німеччині, будуть могти бути на похоронах.

Потрійний союз відкладає страйк.

ЛОНДОН, 12. цвітня. — Потрійний Союз, себто союз федерації анґлійських трейдюніонів вуглених майнерів, зелізничих та перевозових робітників, постановив нині о годині 8. вечером не починати о годині 12. в ночи страйку всіх робітників, злучених зі Союзом, як се було пляновано передше; в виду того, що межи представителями майнерів та властителів копалень ідуть переговори, Союз постановив відложити страйк на 24 години.

МАЙНЕРИ ВІДКИДАЮТЬ ПРОПОЗИЦІЮ ПРАВИТЕЛЬСТВА.

Конференція межи майнерами та властителями копалень під проводом Ллойда Джорджа відбувається далі, але покищо вона не довела до нічого. По скінченню нинішного засідання представителі майнерів говорили, що властителі вперлися на своїм, що заплату робітникам треба обнижати округами, а робітники обстоювали своє давне домаганнє, щоби про зниженнє заплати зробити одну умову на весь край.

На становищи властителів копалень стануло правительство; Ллойд Джордж заявив, що зібранне всіх доходів з копалень в одну суму не можливе, бо се вимагалоби просто такої власти над майнами, що ся власть рівнялабися націоналізації майн (перебранню майн на сласність держави). Сеї націоналізації держава переводити не може, бо на думку теперішнього уряду вона булаби некорисна; при націоналізації і майнери і зарядчики не малиби інтересу ані охоти працювати щиро; в наслідок того придукція вугля змелчилабся; через се анґлійський вугленйй промисл стративби богато в заграничній торговлі; кошта вугля зрослиби і се відбилобся тяжко на промислі краю; занепад вуглевого промислу викинувби богато майнерів з роботи та підняв ціну вугля, а тим самим життєві кошти для всіх других людий. З тих причин уряд противиться пропозиції майнерів, щоби про заплату майнерів зробити одну умову на всю Анґлію .За те уряд пропонує, щоби в кождім окрузі зроблено осібну умову і щоби робітнича заплата була більша в тих округах, де доходи з копалень більші, а менча там, де доходи менчі.

Сю пропозицію майнери відкинули. Вони далі домагаються одної умови на всю державу щодо заплати; супроти того однак, що така умова зараз замкнулаби всі менче поплатні майни, які не моглиб платити такої заплати, то майнери рівночасно домагаються, щоби доходи усіх майн трактовано як одну суму, з котрої мається платити наймерську заплату. (Се збиранне в одну суму доходів усіх майн називають „пулінґ оф профітс".)

ВСЯ УКРАЇНА ТА ПІВДЕННА РОСІЯ В ПОЛУМІННЯХ ПОВСТАННЯ.

КОПЕНГАҐА, Данія, 12. цвітня. — Спеціяльна кореспонденція ґазети „Берлінґске Тіденде" доносить з Гельсінґфорсу, у Фінляндії, що селянські повстання в полудневій Росії ширяться як лісовий пожар. На чолі повстання в полудневій Росії стоїть ґенерал Антонов, анти-большевицький провідник.

Доходять сюди вісти, що ґубернії: тамбовська, вороніжська, курська і самарська находяться в руках повстанців. Місто Харків, найважнійше місто на схід від Дніпра, може впасти в руки повстанців кождого дня.

Повстанне має бути дуже небезпечне для совєтського уряду, так як сі повстання відривають від Москви довіз живности.

УГОРЩИНА ЗАЯВЛЯЄ, ЩО КАРЛО Є ЇЇ ПРАВНИМ КОРОЛЕМ.

БЕРНО, Швайцарія, 12. цвітня. — Угорське правительство повідомило швайцарську федеральну раду, що воно уважає Карла своїм правним пануючим та що лише „заграничні обставини" не дозволяють йому виконувати прав монарха. Угорщина просить тому швайцарське правительство дозволити Карлови жити постійно в Швайцарії.

Швайцарське правительство покищо нічого не відповіло на сю ноту Угорщини, але застерегло собі відповідь на пізнійше, як воно розбере докладно всі обставини, а передовсім інтереси Швайцарії.

ЕСПАНСЬКІ СОЦІЯЛІСТИ ПРО СОВЄТСЬКУ РОСІЮ.

МАДРИД, Еспанія, 12. цвітня. — Тут відбувається конґрес еспанської соціялістичної партії, котрий межи инчими справами має передовсім полагодити справу приступлення до Третого Інтернаціоналу в Москві.

На конґресі виступали Фернандо де льос Ріос і Анґвіно та складали своє справозданне з подорожи по совєтській Росії. Оба делеґати заявили, що вони застали Росію в найстрашнійшім положенню під кождим зглядом. Кілька тисяч большевиків держить великий народ в нечуваній неволі. Народ не має волі і живе перемираючи з голоду.

ТАЙНА УМОВА МЕЖИ ІТАЛІЄЮ ТА ТУРЕЦЬКИМИ НАЦІОНАЛІСТАМИ.

ЛОНДОН, 12. цвітня. — Виходить на яв, що в той самий час, як Греція бореться в Малій Азії проти турецьких націоналістів, другий аліянт Італія заключує угоди з турецькими націоналістами. Недавно тому в Лондоні мали підписати турецько-італійську умову; підписали її: ґраф Сфорца, італійський міністер заграничних справ, іменем Італії та Бекір Самі, представитель Кемаля, провідника турецьких націоналістів в Малій Азії. На основі сего договору Туреччина зобовязується брати від Італії капітал на економічний розвій краю, а зате Італія зобовязується помагати турецьким націоналістам здобути назад Тракію, колишню провінцію в Европі, та місто Смирну в Малій Азії, і завести мир межи Туреччиною та аліянтами.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES.		ПЕРЕДПЛАТА.	
Three cents the copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign ond Jersey City Rates.		В Джерзи Сіті і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На рік	$10.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Телефон „Свободи": 493 Montgomery. Тел. У. Н. Союза 1832 Montgomery.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

Геройська оборона Рідної Школи.

У вчерашньому числі подали ми за львівським дневником „Український Вістник" опис терпінь і переслідувань, які перебула УКРАЇНСЬКА ПРИВАТНА ГІМНАЗІЯ В ГОРОДЕНЦІ, В ГАЛИЧИНІ, котру остаточно ляцькі наїзники заборонили.

Радимо кождому галицькому Українцеви в Злучених Державах і в Канаді прочитати сю статтю, аби ні на хвильку не забували, що діється тепер в їх рідному краю.

Кожда така подія в Галичині за польського наїзду повинна нам пригадувати не лише те, що ми маємо вести тут, в Америці, боротьбу проти наїзниці Польщі, — але також і те, ЩО МИ НЕ ПОВИННІ ЗАБУВАТИ НА ТИХ НАШИХ БРАТІВ, ЩО БОРЮТЬСЯ ПІД ОБУХОМ НАЇЗНИКА.

Ті школярі з Городенщини, котрі вигнані Ляхами зі своєї хати, збудованої за хлопські складки (бо їх податки ішли на школи польські), УЧИЛИСЬ НА ПОДВІРЮ ПІД ГОЛИМ НЕБОМ, А В ДОЩ ПІД ПАРАСОЛЯМИ, хотяй Лях, що їх вигнав з їх шкільного будинку, з них собі глузував, — се молоді герої, які заслугують у народу на пошану і признанне.

Наука з книжок — потрібна для знання книжкового, а наука на дворі на дощі — потрібна для знання тяжкого життя і боротьби чоловіка невільного, аби стати вільним.

Ті молоді ученики, малі герої, будуть колись добрими борцями і робітниками для свого народу.

Нарід, що має таких синів, не загине. Се бачать і знають наші браття в Галичині і тому вони хотяй голодні і під тяжким обухом, на дусі не впадають, але борються безупинно далі, з повною вірою на повний успіх і побіду.

Тільки Українці в Америці, що замісць тих малих школярів-героїв що днини бачать лише глупу сваволю і чують дикий гук забурманених большевизмом (котрого не знають ані не розуміють) мудрагеликів, та спокійно тії комедії приглядаються, забувши цілком за потребу оборони рідного краю.

Народна освіта на Україні під большевиками.

Про неї так пише О. Несмашний, котрий недавно їздив по ріжних губерніях України:

Большевики хваляться, що вони радикально винищують народню темноту. Дійсність показує инше: нема книжок, нема паперу, пер, чорнила (селяне із бузини варять), олівців і т. п.

Бракує учителів, бо без платні ніхто жити не може, коли, прим. на Поділлі учителям не платили 7 місяців.

Учитель для большевиків — особа підозріла. „Ви, українські учителі! Самі посудіть, якже ми, Росіяне, можемо вам довіряти?" — так казав большевицький комісар учителям у Тальному.

Середня школа майже не істнує. Хоча сам Луначарський (большевицький міністер освіти) признав, що поспішна реформа зруйнувала середню школу в Росії, однак народний комісар освіти Гринько повторює помилки своїх російських товаришів.

Для трудової школи нема підготованих учителів, нема підручників. Кращі шкільні будинки взято під радянські установи.

Вища школа находиться в ще гіршому стані. Професори розбіглися; а то вимерли, а студенти не можуть ходити на лекції, бо треба на хліб заробляти.

Инші наукові українські установи трохи животіли, поки українська кооперація давала їм піддержку натурою. Видавництва, через брак паперу, нічого не можуть робити, а книгарні тому, що книги забрано у власність держави. Щоб видати підручника тригонометрії українською мовою, хваленого науковими авторітетами, один катеринославський учитель звертався аж до Гринька, але нічого не добився. Місцеві сатрапи — Росіяне, пропонують дати паперу на російське видання тої книжки; а потім доперва готові дати паперу на видання українське.

За останні роки боротьби загинуло багато української шкільної молоді в боях і від терору. Культурно ми не йдемо вперед, а лише назад. Доказом сего є той факт, що є дуже багато сіл, які до большевиків мали школи й „Просвіти", а тепер замість книжки або співу втішаються самогонкою. Піднесення рівня культури на Україні не в інтересі большевиків, бо українська школа будить національне чуття.

Але, з другого боку, вони знають, що з неграмотним населенням до соціялізму не можна дійти. Се одна із тих суперечностей, в які ходом історії поставлена большевицька партія.

Так виглядає дбанне московських большевиків за українську освіту.

МОСКОВСЬКІ КОМІСАРИ І ПОЛЬСЬКІ ПАНИ ПРОТИ УКРАЇНСЬКИХ СЕЛЯН-РОБІТНИКІВ.

(З львівського дневника „Український Вістник" з 25 і 26 марта, 1921).

І сталось. Дня 18 марта с. р. Польща у рискім мирі конець кінців одержала бажану для себе санкцію; одержала такі границі від урядів московського і харківського, про які в найбільш дивовижних снах не мрів навіть найгорячійший польський фантаст.

І вже сьогодня ми є свідками, як деякі органи польської преси потверджують наш погляд. „Курер Львовскі" в статі „Характер „контрреволюції в Росії" (ч. 71. з. 25. с. м.) виразно боронить уряду советів, з котрим підписано мировий договір. Орган одного з лідерів польської людової партії і автора риського договору. Яна Домбського безпардонно нападає на кронштадських моряків, що поважилися виступати проти „самодержавних комісарів" і оглядно підмальовує, що хоч „большевики не є ідеальним урядом (мій Боже, деж є ідеальний уряд?), то „пораз перший треба поздоровити уряд советів", що вони згнобили голос анархії і безконечного бунту, який репрезентують кронштадські моряки.

Правда, се ще несміле славнення, та звільна ми певно будемо свідками отвертої, щирої і відважної оборони уряду советів. Що-ж — і нічого нового під сонцем. А незаперечною правдою лишиться твердження, що крайности притягаються, що реакція з права і реакція з ліва подають собі руки, як колись в Андрусівському мирі обєдналися представники польської „золотої свободи" і дипломати самодержавного московського царя. Ніде правди діти, Польща мусить піддержувати советський уряд, бо інакше розвалиться та майстерна будівля, котру названо риським миром.

Риський договір, ся наглядна карикатура мира, не позбавлена також „ідейних" основ. В артикулі 2-ім на початку говориться: „Обі договірні сторони згідно із засадою самоозначення народів, признають незалежність України і Білоруси"... Скільки облуди криється в тім признанню; скільки наглядного насміху над найвисшим правом нашого століття — виказує і сам мирний договір і всі попередні насильства над Правом Націй.

Рига вже другий раз є свідком сеї брехні. Перший раз дізнався світ про приміненне права самоозначення українського і білоруського народу з приводу підписання мирових прелімінарів в Ризі 11. жовтня 1920, а другий раз дня 18. марта, 1921. Та се своєрідне „признанне" тягнеться червоною ниткою вже від 1917 року.

Оскільки ходить о уряд советів, то вже дня 4. грудня, Рада Народніх Комісарів признала Українську Народню Республику. На основі голошених собою засад, а головно на основі ухвал 2-го Всеросійського Зізду Советів сказано, що „соціялістичний уряд Росії, Рада Народніх Комісарів, ще раз всім народам, гнобленим царизмом і великоруською буржуазією; признає тим народам навіть право відлучитись від Росії. Тому ми, Рада Народніх Комісарів, признаємо Українську Народню Республику, її право відлучитись від Росії або розпочати переговори з Російською Республикою про установлення федеративних або інших відносин". Се голословне твердження, як опісля виявив дальший хід подій, було призначене тільки хід подій, було призначене тільки на експорт. Бо коли небавом Каледін виступив проти уряду советів, той самий „соціялістичний уряд Росії" попросту наказав Українській Центральній Раді — як свому васалеви — співділати в знищенню Каледіна. Колиж У. Ц. Рада відмовилася від сеї ролі, то одержала ультимат. Сей ультімат з 20. грудня. 1917, важний тим, що там поруч згаданого приказу міститься вдруге признанне не залежности України, а саме в словах: „Рада Народніх Комісарів вже і безумовно признавала право кожного народу. в тім і українського, до незалежного державного істнования"...

Та скоро тільки Україна проголосила, згідно із засадами „соціялістичного уряду Росії", свою незалежність, зараз звернувся проти неї меч червоної Москви. Похід Муравйова на Київ весною, 1918, се хиба найкрасша ілюстрація до голошених російськими пролетарськими ватажками засад. Право самоозначення у відношенню до українського народу проголосила Рада Народніх Комісарів в тім передсідченню, що Україна дальше добровільно захоче бути погноєм Московщини. А скоро тільки український народ на ділі забажав покористуватись тим правом, тоді затоплено українські визвольні змагання в морі крови.

Вибиті сильною рукою Німців, большевики мусіли опустити Україну і приступити до мирових переговорів в Києві. Одним із заступників советської Росії на переговорах в Києві був Дмитро Мануїльський, той самий, котрий в Ризі 11. жовтня, 1920, підписав прелімінарний мир з Польщею іменем України. По протигетьманському повстанню „соціялістичний уряд Росії", послугуючись башкірськими, китайськими і московськими дивізіями, масовими, чрезвичайками, тюрмами, безприкладним терором і грабунком, переводить по свойому „самоозначенне" України, а український народ в безупинній боротьбі з ворожою окупацією право самоозначення, право на вільне, незалежне державне життя.

„Також і Польща признала вже раз Українську Народню Республику (отже, не-радянську) на основі польсько-української умови з 22. цвітня, 1920. Польська телеграфічна агенція дня 29. цвітня, 1920, принесла отсе офіціяльне повідомлення: „Польський уряд признаючи права України до незалежного державного життя, визнав Директорію незалежної Української Народньої Республики з головним отаманом Семеном Петлюрою на чолі, верховною владою Української Народньої Республики".

За отсе підступне і — як опісля показалось — вповні безвартне признанне Петлюри розійшовся із всеукраїнським громадянством; заняв становище ворога всіх західних Українців, повів границі від Польщі по річці Збруч, давньою граничною лінією між Австрією і Росією до Вишгороду; дальше через кремянецькі узгіря, на схід від Здолбунова, границею ревінського повіту до полудневої границі Минської губернії до ріки Припеті і Припетою аж до Дніпра. За се безвартне признанне Петлюра признав упривілеєне становище польських поміщиків на Україні, йдучи проти насущних змагань українського селянства.

За сей обман Петлюра признав Полякам на Україні, (із 2%) найбільш впливову і протекторську позицію в українській державі. За пустий звук Петлюра лив кров українських борців в обороні підписаних собою границь Польщі, за се „признанне" дійшов він до клясифікації своєї особи в історії України — яко одного з найбільших шкідників. Правда, за всі ті дарунки із всенародньої скарбниці українського народу в користь Польщі Петлюра одержав теж „дарунок", а саме польський уряд „признав йому области від Збруча до границь з 1772. р...

І що-ж? Між польсько-укрїнською умовою з 22. цвітня 1920 і прелімінарним миром в Ризі з 11. жовтня, 1920, не минуло навіть 7 місяців, як пан Домбський (автор польсько-української умови) перенис признанне Української Народньої Республики на Українську Радянську Республику, філію Советської Росії.

Ми нераз звертали увагу отаман Петлюри і його окруження; нераз перестерігали, божми красше знали вдачу наших сусідів, та отаман Петлюра уважав нас і вважає своїм ворогами. Що-ж скаже тепер обмануте дніпрянське громадянство?

БОГДАН ЛЕПКИЙ.

КНИГА ГОРЯ.

Приїхала книжка до мене із-за моря; одна, та за богато стане.

Бачив я книжки, оправлені в людську шкуру і відвертався від них, а від цеї відвернутися не можу.

Тягне мої очі до себе, як глибоке плесо води, як озеро в степу, коли місяць повисне над ним, а верби хитаються й розказують про тих, що лежать на дні.

Я не годен покласти на полицю поміж другі книжки цеї книги, що зветься: „Трагедія галицької України".

. . . .

Сторінок у ній 253.

А слів не счислити. Не слова — сльози і сціпеніла кров.

Пекло. Не Дантове, теперішнє, живе.

„...Дня 19. жовтня 1918 р. зійшлися „Українські Національні Збори" у Львові й проголосили окрему українську державу від Сяну по Збруч..."

Бачу провідників народу, від Маркіяна до нинішних і розумію, чого вони хотіли. „Не чужого ми бажаєм, а свого то праве, де полягла, там воскресне козацькая слава".

Осінь. З дерев осипається листя, а в чотирох міліонах серць розцвітаються цвіти волі й слави.

Журавлі відлітають за море, а з далеких країв прилітає надія.

З цих країв що про них бабуся в казках оповідала, що про них співала нам мати наша, як ми ще у колисках лежали. Мрія ставалася життям.

Де Дністер, а де Рейн! А я з на Рейну бачу Маркіянову могилу і Довбушеві комори і цілий край і весь мій рідний народ...

Треба читати книгу.

. . . .

Біла вона, як сніг на могилі, як покривало на грудях мерця. Така біла — з верху.

З лівого боку синьо-жовта лента, вузка її полиняла, як всьо у нас.

На середині синьо-жовтий лев, наш державний знак.

Спинається на скилю, а скиля вривається під ним.

Ой уривається!

Але на голові його королівський вінець. Чому тернового не має? Терием заростає наш край, а тернові шпильки вбиваються у серце, в мозок, в кожну нашу думку.

Терновий вінок, це вінок української слави.

Колючий і не гарний собою, але не вяне ніколи.

Побачать внуки вінок, котрим вінчали голови дідів.

Побачать!

Синьо-жовтий лев, це знак, до котрого я привик від дитини.

. . . .

В бережанській церкві біля лівого пристола стояла стара, темно-синя хоругов. Як небо осінньої ночі.

На ній вишито золотого лева, що на скилю спинався.

Хоругов стояла обтулена в чорне сукно, в таке чорне, як гріб. Але на свята її розвивали. І тоді оживала вона. Хвилювала разом з молитвою вірних, з зітханнями наболілих грудий. Здавалося — хотіла добутися на волю і вести нас — куди? — того я тоді не знав, але нині знає це кожний.

Було мені літ десять. На свято знесення панщини пішов я до церкви. Народу, — як стебля на ниві. Мене приперли до лави, над якою маяв прапор. Я чув шелест перетлілого шовку, мов шорох одягів у старих саркофатах.

Прапор, як прикутий орел, зривавсь до лету.

Я стояв на лаві, а очі мої перебігали по головах народу, мов по бруковим камінню, аж до святої святих.

Там мій дід співав: „Тебе Бога хвалим".

Висока стать хилилася все чище, а дужий голос піднімався в гору. „Від огня, граду, голоду, мору і война — хорони нас Боже!"

„Від огня, граду, голоду, мору і войни — хорони нас Боже", — гуділо довкола мене і в мині і в цілій вселенній.

Образи, вікна, свічки співали цю зворушливу, благальну молитву. Розсаджувала вона мури старинної церкви і мчала як гураган, ця молитва горем прибитого люду.

Блакитний прапор не устояв на місці, захитавсь і повалився на голови людий. Подавали його руки рукам, він плив, як човен по хвилях, аж упав на ступінних пристолу.

Мене винесли безпритомного з церкви...

Так. Отсе той самий наш державний знак.

Але нам другого захотілося, бо ми хотіли одної України.

„Рекоста бо брат брату: „се моє, а то — моє же!" І начаста князи про малое „се великое" молвити, а сами на себе крамолу ковати, а погані со всіх стран прихождаху с побідами на землю Руськую".

Окропиши мя ісопом і очищуся, умиеши мя і наче сніга убілюся, — о Боже!

. . . .

Тяжко читати цю книжку.

Кожня сторінка, це шматок твойого власного світа, кожне слово, нерв твоєї душі. За тую книжку, не грішми, а здоровлям платиш.

Ось 14 сторінка.

„В четвер, 31. жовтня 1918 р. в пізних вечірних годинах, відбулося засідання Української Національної Ради, на котрім назначено отамана Дмитра Вітовського, командантом українських війск".

Не кого другого, його, невеликого тілом, а кріпкого духом чоловіка.

Бачу його, бо не бачити не можу.

Зимою 1914 року приїхав до Відня з Карпат. В гамір столиці привіз шуми ялиць, дим гуцульських хат, горду мрію верхів Чорногори. Маломовний, говорив богато, умів мовчанєм говорити. Тишина говірлийша від бур'і.

Сиділи ми в якійсь склепленій пивниці, при тускім сяєві свічок. Зе стелі косело звисала, на стінах звіли давні літа. Перед нами стояли чарки з вином, до котрих ми ніяк не могли доторкнутись, так далеко було нашим устам до холодного скла.

Четверо нас сиділо. Весоловський Ярослав, я, Дмитро Вітовський і його суджена. Ніхто не знав, що судила нам доля.

Оден на віденському звинтарі лежить, другий як Ікар знявся був під хмари, та сонце віск у крилах розтопило, третя, як чайка понад морем беться. А я? Я згадую великих мерців.

Гірко насміялася доля над нами!

Та не прокленаймо її. Вона дала нам моменти, які за щастя стануть, моменти, коли єднаються душі у великому бажанні, в ідеї, що дає розуміння вічного життя.

Щож таке єднало нас тоді?

Те, що й нині єднає усіх добрих людий від Сяну по Дон, — горе народу і бажання кращої долі для його.

Прийде пора, коли це єднання стане силою більшою від усіх писаних програм, бо воно написане кровю, прийде пора, коли це єднання стане подібним до руху планет і до кружляння електронів в атомі і його космічній силі не супротивиться ніяка потуга. Прийде пора!

Цеї пори дожидали ми тоді, дожидаємо й нині. Оден на цвинтарі у Відні, другий, що впав, бо до сонця летів, третя, що над хвилями чайкою кигоче. А я? Я згадую покійних, але живих.

Пора іде. Чую, як міліони ніг зливаються в оден тупіт важкий, в ходу побіди, а міліони серць бють, ніби молот Циклопа.

Пора прийде...!

В деревляному ліхтарі дотлівала свічка, з другої пивниці залітав бренькіт гітари. Вітовський казав:

„Найгірше жаль мені цих малих хлопців. Є такі, що їм мами, а не війни треба. Молоко-б їм пити, кашу їсти, а не в ровах, у студені сидіти. Як вітром обчімхані смерічки стоять перед очима в мене, як яминки, що їх по Різдвяних святах з покоїв на сміття викидають...

„Четверту, пяту клясу скінчив і до стрільців прибіг. Рветься до праці, як молодий коник. Прийде зі стежі, голодний, продрохлий, скапи з одежі звисають, борульки. Приляже в куті на мерві, а задзвонить телефон, то він перший встає, а спитай: хто голоситься добровільно на стежу, він перший кличе: „я!" Гадаємо, мені легко дивитися на те?"

Замовк. Свічка дотліла... „платити!"

Як тяжко читати тую книгу.

. . . .

Дня 1. листопада появилася отся відозва Української Національної Ради:

„Український Народе!

„Голосимо Тобі вість про твоє визволення з віковічної неволі. Він нині Ти господар своєї землі, вільний горожанин Української Держави" і т. д.

Так. Від нині ти господар цього шматка рідної землиці, в котрому твої кости гниють, поки їх ворог не розвіє з вітрами, поки чужий плуг не розоре твоєї могили, щоб чужинцеві мож було сказати: яка тут Україна, тут навіть сліду з Українців нема?!

Такий ти вольний горожанин, мій безталанний земляче!

„Український Народе! — кликала дальше відозва. — Всі свої сили, все посвятіть, щоб укріпити Українську Державу".

І хібаж ти не посвятив усього? Де Сибір, де Альпи, де Пинські болота, скрізь кістки твої чекають воскресення з мертвих.

На страшний суд з усіх сторін зійдуться, міліони розчереплених голов, просверлованих серць, відрубаних рук і ніг.

З усіх сторін, де Сян, де Дін, де наше, і не наше море.

Не пощадив ти нічого, та ніхто не пощадив тебе.

І дяки не було тобі від нікого.

Дяка, це сентімент, а життя, це торг.

Торгують життям одиниць і народів, продають нас, як колись продавали Негрів, великі торговці!

А платять брехнею.

Самовизначення, чотирнайцять пунктів — хіба не гарний гріш? Хто дасть більше, гей хто більше дасть, по раз перший і другий, і... та життя доповість решту.

Український народ посвятив усі свої сили, щоб збудувати українську державу.

Попалені хати, помордовані діти, знасилувані жінки, якої вам ще посвяти треба? А трупи, а гнуш, а знущання над тілом і духом України! Ні, ні — не вимагайте більше. Добийте торгу, добийте, купці невмолимі, а то будучність підведе цей крівавий рахунок. Він не задавнюється ніколи, не перечеркнути його ні пером, ні мечем, нічим...!

Ох як гірко читати тую книжку!

. . . .

Вісімнайцята сторінка.

„Дня 2. листопада в деяких вулицях Львова залунали крісові вистріли. В околицях головного двірця зявилися польські узброєні відділи. Отаман Вітовський оголосив у Львові стан облоги. З вікон поодиноких домів і з дахів на українське війско сипалися стріли. По кількох днях в середині міста усталилася боева лінія. До крісових і машинових стрілів прибула небавом артілерія. Всі проби до згоди завели. Лилася кров, боротьба коштувала богато".

Ці слова падуть як каміння. Коротко, просто, без літературних прикрас; ніби літопись старорусьюку читаєш. А цеж стріляли на наших братів, це сестри наші тремтіли на вид рогатих шапок це рідна кров лилася між мурами міста, якого основи клав наш король Данило для сина свого Льва, це Львів.

Тими вулицями кожний з нас ходив, між цими мурами минуло кілька літ нашого життя, там Юр, там Волоська церква, і „Просвіта", і „Товариство Шевченка" і театр, — вислід благородних жертв, докази нашої творчої сили!

Ці слова падуть як коміння.

„В ночи з 21. на 22. листопада українські війска вийшли із Львова..." і не вернули до нині. Де вони тепер?

„Куди вони йдуть, там бори гудуть,
Та крівавая тая доріженька,
куди вони йдуть..."

Сім місяців стояли у важких боях сторожі української волі, сім місяців довгих як століття. Голодні, босі, з жахом заглядаючи до ладівниць, чи хватить куль на нині.

А завтра?

Знаєте, як боровся Кричевський?

З трупів сипав вали. Вали більшали, а живих маліло.

Аж остався оден, сам оден з раною на голові.

Таким його бачимо до нині. Таким останеться у памяти

грядучих поколінь образи галицьких українських вояків.

Кільканайцять тисяч на Угорську Україну пішло, кількадесять у поміч Петлюрі полетіло, а на жмінку, що осталася дома, ворог насунув ніби чорна хмара.

З далеку ця хмара наступала. Аж звідтам, де Ярославова донька на королівському престолі сиділа.

Ось коли пригадали собі подякувати нам за Анну Реїну.

Не забутиж нам дяки тієї, не забути у вік.

Кожня хата і кожний хрест і кожня крівава доріжка, розкаже внукам нашим, як нам каменем за хліб відплатили...

Ой не легко читати тую книгу. Вона зветься „Трагедія Галицької України", а для мене вона „книга горя".

. . . .

А всеж таки читаймо її, — розгорнім сторінку 33.

„Щоб винищити цілу Українську інтелігенцію заряджують польські військові команди і жандармерія та польські цивільні власти масові арештовання і з арешованими, зглядно з інтернованими поводяться гірше чим із найпідлійшими злочинцями. Побивають їх, так що побитий умірає, або стає калікою на ціле життя. Інтернованих виголоджують без огляду на їх вік і на суспільне становище. Цілими місяцями держать у темних, брудних і вохких казаматах у голоді й холоді. Крім цього заряджують по селах масові побої нагайками й дротяними прутами та дивляться крізь пальці на осоромлювання і на звірські насильства жінок і дівчат здичілою салдатескою".

Загальне число виносило тоді, як готовилася книга, коло 100.000. Між ними проф. Студинський, В. Охримович, Лев Ганкевич, багато послів, адвокатів, лікарів, коло 1000 священиків, 46 монахів, чимало жінок визначних Українців, а навіть діти, нище 10 літ.

Хрестовий похід, — хід з хрестом на Голгофту.

Знаю його.

Сидиш за працею дома аж на порозі штики.

„Просимо — з нами!"

„Як? Що? Куди?"

„Побачимо. Ждемо пів години".

За пів години маєш позводити свої порахунки з життєм. Ідеш в саме полудне, самою, серединою вулиць. Тисячі очий сверлують тебе, палять. Вони вольні, ти ні. Хто мимоходом доторкнеться твоєї одежі, очищує свою, ніби заповітреного торкнувся. Хто вчора їв з тобою хліб сіль, нині відвертається у другий бік і зза угла глядить куди тебе ведуть?

Вчора ти був чоловік, а нині арештант, тікай від нас!

Я знаю це.

І мене вели й везли оттакиких миль сто. І мені казали йти через ліс, у який входиш живим, а лишаєшся трупом.

Та спас мене мій ум і поміч добрих людий.

І нині, я простягаю руку до всіх вас, брати й невольники за волю України і кличу: „простіть, що я не витерпів усього, що перетерпіли ви! Не всі хрести з одного дерева і не всіх їх тесала та сама сокира. Є легші і є тяжчі між ними, але кожний з нас має свій хрест і велика українська Голгофта.

А під хрестами воїни одіж з розпятих деруть і жребіє метають.

Не відгадана річ чоловік.

А хібаж ми люде?

. . . .

На силу читаю тую книжку. Ніби цвинтарем іду і по коліна у свіжі гроби западаю.

Тяжко іти!

„До хати конаючого О. Льва Горалевича впали легіоністи і хотіли його знов тягнути туди, де здоровля лишив, — до вязниці.

Тоді з другої кімнати вийшла його донька, Олеся Гординська, з маленькою дитиною на руках і на вколішках жовнірів польських благала, щоб батькові дали спокійно сконати.

Прокололи її багнетом, і батько, побачивши це — сконав".

Такий останній образ поніс з собою на той світ.

А вони?

Пішли до дальшої роботи, бо роботи багато, а вони робітники пильні, наймити війни...

Одному життя легке, другому легка смерть, а третьому і жити і вмірати тяжко.

Авсеж таки — життя не вернути; не бери, чого віддати не можеш!

Та де ці слова, щоб душегубам промовили до серця...?

Нема нічого кращого над гарну людину і нічо поганійшого над погану душу.

Та — за останніми сила.

І — це зветься війною.

Перше душегуб, то був злочинець, а нині він лицар; меч на обнажену шию, штик на жіночу грудь, що дитину кормить.

Війна!

. . . .

(Докінченне буде).

УКРАЇНСЬКИЙ БАНК—СПРАВА ЗАГАЛУ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ.

(Надіслана стаття).

Є певні діла, яких одиниця не може довершити. До таких належить між иншими заложенне українського банку в Америці.

Звісний банк Морґана, хоч носить імя одного фінансіста, представляє капітал цілої ґрупи людий. Тим більше неможливо одному Українцеви заложити таку інституцію. Навіть певної ґрупи Українців нема, яка могла би заложити свій поважний, національний банк.

Що з того виходить?

Найдальше ідучі в послідовности народні робітники твердять, що в такім випадку нема що загалом думати про заснованнє українського банку в Америці. Є се передівсім люди, що наслідком невдач через цілий ряд літ цілком зневірились до всякої народної праці. Вони до певної міри мають в тім особисту, еґоїстичну ціль на оці, а то сю, що не потребують оправдуватися зі свого неробства. Таких і їм подібних людий нема що брати в рахунок при народній роботі. Хиба о стільки треба з ними числитися, щоби нищити їх протиаґітацію.

За те треба зовсім поважно рахуватися з тими, що вірять в удачу, але мають свої думки що до способів праці.

Вертаючи до сказаного на початку, що нема в нас ґрупи Українців, які могли би заложити банк, треба сказати, що весь загал Українців в Америці має заложити український банк. Се треба представити перед очи кождому, хто такими справами займається.

Банк має представляти особисті інтереси людий. Щойно тоді вони радо приступають до такого діла. Американсько-українські бизнесмени ще замалі, щоби могли заложити банк для своїх спільних цілий. Значиться вони не заложать такого підприємства, яке би могло опертися на український банк. За те сі бизнесмени можуть мати такий інтерес в заложенню українського банку, який мають прочі Українці. Сей безнес звязаний в першій мірі з їх зносинами зі старим краєм. Отже особистий інтерес в заложенню банку єсть майже однаковий для всіх.

Се ще не значить, що банк буде приносити однакові зиски для всіх. Хто вложить більше гроша на закупно шерів, сей тим самим буде мати більший дохід, буде мати більший вплив на вибір дирекції, на розділ чистих зисків і т. п. Але він буде міг полагоджувати в банку лише такі орудки, які будуть полагоджувати инші Українці. Ані своєї фабрики не буде він міг заложити при помочи банку, ані будувати зелізниці, ані експльоатувати майни ні розпочинати инших великих підприємств, які звичайно фінансуються великими банками.

Значить український банк буде провадити передівсім такі діла, які випливають вже з його назви, а які рівночасно представляють інтерес загалу. Тому власне широкий загал Українців може мати інтерес в заложенню українського банку.

Який же се інтерес?

Зовсім простий: Від ряду літ нарікається в нас на брак певного способу пересилки гроша до краю, але так, щоб се не лише було звичайним полагодженнєм справи, на повне вдоволеннє одиниць, але також з користю для загальної справи. При помочи розумно провадженої пересилки грошевої від наших еміґрантів до старого краю ми з Америки можемо дати величезну поміч свому рідному краеви, не роблячи зі себе ніякої жертви. Се таке важне діло, що якби його належито зрозумів український загал в Америці, то мимо теперішної деморалізації на всіх областях народнього життя, знайшлися би люди, які далиби навіть добровільні жертви на зорґанізованне українського банку.

Тимчасом тут не справа жертв, або допомоги милостинею, але звичайний бизнес, який принесе навіть добрі зиски для тих, що стануть співластниками банку через підписанне та закупно уділів по 125 долярів.

Українець.

Е. КОЛОМБІНО.

ТРИ МІСЯЦІ В БОЛЬШЕВИЦЬКІЙ РОСІЇ.

(Далі).

Невдача большевиків щодо скасовання приватної торговлі.

Каменев говорив мені самий, що заказати приватну торговлю зовсім неможливо, бо правительство не могло достарчити їди в скількости, потрібній до життя, ані достаточної скількости одіння. Москва споживає денно коло 45,000 пудів збіжа (пуд має 40 російських та 36 американських фунтів). Тимчасом уряд має до розділу лише 30.000 пудів. Недостаючих 15,000 пудів достарчають селяни, котрі безправно торгують збіжем. Сільське населеннє так добре запашені паперовими грішми, що вони не продадуть нічого за гроші, а за все домагаються чогось в заміну. Міські люди всі якісь апатичні (бездушні) і рівнодушні. Італійцеви вони нагадують полудневих Італійців (полудневі Італійці лінивійші, менче проворні, більше недбалі, як Італійці з північи). Кілько разів сказати про положенне, то вони все відповідають: „Нічево". Тяжко мені сказати, чи ся ревнодушність походить з азійського фаталізму (віри в призначеннє) яким відзначаються Москалі, чи з відрази до уряду, чи з недостаточної поживи, муки і смутку. Час у них не має жадної вартости. Люди не звертають уваги на години, дні ані роки. Я скоро перелапав себе, що самий почав відзвичаюватися від правильного їдження і правильної праці. Деколи люди працюють усю ніч, а сплють увесь день. Край іде до руїни. Як хто починає жвавійше займатися роботою, то його зараз посуджують, що попав в буржуазні звичаї.

З того, що я бачив в Москві та Петрограді, я міг уже витворити собі погляд на нову політичну і економічну систему, заведену советами в Росії, але я уважав ще своїм обовязком переконатися, як далеко в глуб Росія ся система зайшла. Москва і Петроград се великі міста, дуже відмінні від решти Росії. Я хотів знати, як широко примінено програми і розпорядження правительства і як їх приймають по других місцевостях. Я хотів побачити, як сі нові умови заводять по менчих містах, я бажав собі пожити хоч короткий час в маленьких місточках, я хотів переконатися, кілько правди є ріжних донесення большевиків та меншевиків, бо я говорив широко про цілу ситуацію з провідниками обох партій. Тому я постановив піти на село межи селян, та побачити власними очима, як вони рішають те земельне питаннє. Я хотів пізнати від самих селян, яке їх відношеннє до центрального уряду, та які відносини межи центральним урядом та місцевими владами. Одним словом, я хотів побачити обставини в самім серци сего великого краю. Тому я скористав з одної нагоди і вибрався в подорож долів рікою Волгою, найбільшою рікою в Росії, що плив з півночи на полудне, і є сплавна на просторі більше як 2000 миль. Ми прилучилися до ґрупки делеґатів, котрі прибули до Москви на зїзд Третого Інтернаціоналу. Се була мальовнича ґрупа людий з ріжними народними строями і розмавляючих ріжними мовами.

Що остало з Нижного Новгорода.

Ми всіли на спеціяльний поїзд і поїхали ним аж до міста Нижнього Новгорода, де на нас ждав корабель, щоби повезти нас в дальшу дорогу. Колись Нижний Новгород був важним торговельним осередком. Його величаві ярмарки та купці славні на весь світ. Все те пропало без сліду. Його гарні склепи замкнено. Його великі торговельні галі стоять мовчки. Місто розслілося на узбочах горба що спадає до ріки Волги. Місто подібне на другі московські міста. Як де инде так і тут, всяка звичайна публична служба стала, а місто опущене, хоч число мешканців виносить тепер більше, як давнійше, бо в ньому живе богато втікачів з Москви і других міст, а їди дуже дало.

Недалеко від Нижного Новгорода лежить місто Сормово, місцевість славна з будови лодок, в котрій направляли і будували річну фльоту ріки Волги. По короткій подорожи лодкою, попиханою веслами, ми заїхали на місце. Ми увійшли до великої фабрики, де працювало 12.000 людий навіть тепер, і перебули кілька годин, оглядаючи докладно все, що можна було бачити. Сі варстати будови кораблів є досконалі під кождим зглядом, від своєї стальовні аж до фабрики для валкования аркушів зеліза та витягання дроту. Вони вповні самовистарчаючі, то значить, в них можна виробити все, що лежить в обсягу роботи сеї фабрики, і то без помочі другої фабрики. Нині все: сталевої печи, фабрика до валкования желіза, та дороги позамикані. Одинока часть варстатів, котра працювала, се фабрика до виточування дерева та фабрика до направи кітлів, котрі заняті направо зелізничих возів. Я бачив там також, як будували „тенк". При тім всім працює рішучо за богато робітників. Правда, як робітників закликали на публичні збори в фабриці, то се виглядало величаво. Кілько панів говорило до них зі запалом і красноречиво а потім затягнули пісню. Лише кілька хриплих голосів підхопило ноту; лише кілька рук піднялося, як піддавали підголосованне резолюцію на наше привитаннє. Се море блідих, виголоднілих лиць вразило мене так сумно своїм образом голоду, голоду, котрий прийшов до нас, щоби сповнити службу з чемности, що як я вийшов з фабрики, моє серце топилося з жалю і сльози співчуття тиснулися мені на очи. Що за муки! Що за жертви! Що за нужда!

(Конець буде).

ЗБОРИ УКРАЇНСЬКИХ ТОВАРИСТВ В НЮАРКУ, Н. ДЖ.

Заходом „Комітету Злучених Товариств помочі Україні" в Нюарку відбудуться **ЗБОРИ** українських товариств в Нюарку дня 17. цвітня о год. 2. пополудни в галі Робітничого Дому при Бекон Стр., в справі протесту проти окупації Галичини Польщею і матеріяльної помочі старому краеви. На зборах буде промовляти М. Січинський. Всіх членів товариств запрошує.

Комітет.

ВЕЛИКЕ УКРАЇНСЬКЕ ВІЧЕ

В СПРАВІ НЕСЕННЯ ПОМОЧИ СТАРОМУ КРАЄВИ

— відбудеться —

В НЕДІЛЮ, 17. ЦВІТНЯ

о годині 3-тій сполудня в гали Українського Народного Дому,

363 St. Paul's Avenue, Jersey City, N. J.

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ҐАЗЕТИ БО ЧАСТЕ ЧИТАННЄ ВЕДЕ ДО ПРОСВІТИ. А ПРОСВІТА—СЕ СИЛА. — ПИШІТЬ ПО ЦІННИК КНИЖОК ДО ДРУКАРНІ „СВОБОДИ", 83 ҐРЕНД СТР., ДЖЕРЗИ СІТИ, Н. ДЖ.

ПРОТЕСТ РОСІЙСЬКИХ СОЦІЯЛІСТІВ ПРОТИ БОЛЬШЕВИКІВ.

Ряд російських соціялістичних провідників вислав до британських робітників та членів робітничої делеґації до Росії листа, в котрім роблять цілу низку закидів большевицькому урядови щодо переслідування російських соціялістів та робітників.

Вони закидають советському урядови, що він вязнив та убивав визначних соціялістичних діячів лише за те, що вони заявлялися противниками большевицької теорії, що вони позволили собі на критику большевицького правительства та діяльности комуністичної партії.

Межи людьми, переслідуваними большевицьким урядом, лист вичисляє добре знаних діячів робітничого руху, котрі брали довгу та неустрашиму діяльність в боротьбі проти царського уряду, котрі пересиділи довгі та тяжкі роки в тюрмах та на засланню, а котрі займали визначне місце в російськім юнійнім русі. Зпомежи них лист вичисляє: товариша Ф. Дана, члена центрального комітету російської соціял-демократичної робітничої партії, одного з найстарших членів сеї партії, котрого большевики заслали з Москви до Перми; товаришів Трояновського та Даліна, двох членів центрального комітету соціял-демократичної партії, котрих большевики запроторили в тюрму в Москві; всіх членів виконавчого комітету московської юнії друкарів, на котрих чолі стояв товариш Девяткін, а котрих большевики заарештували і котрих юнію розвязали; всіх членів сеї друкарської юнії, котрих большевики переслідують арештами та розстрілами за те, що вони запротестували проти переслідування юнії страйком; Виктора Чернова, члена центрального комітету соціялістично-революційної партії, котрий говорив на зборах юнії московських друкарів в присутности делеґатів анґлійської робітничої делеґації, котрого затe хотіла арештувати Чрезвичайка, а котрий і до тепер укривається перед арештом (не могучи найти його, большевики арештували його жену та дві дочки, з котрих одна має 17 літ, а друга 10); товариша Абрамовича, члена центрального комітету соціял-демократичної партії, котрий витав анґлійську робітничу делеґацію на зборах московського совету, а котрого прогнано зі совету за те, що він представив в тій своїй промові перед анґлійськими робітниками в правдивім світлі невідрадне положеннє російських робітників під правлінем советів.

Лист каже, що низка таких фактів не має кінця, і каже, що анґлійські робітники, що брали участь в делеґації до Москви, по части також відповідальні за ті відносини, бо вони не відслоняли повної правди про советську Росію, але виступали безусловно проти бльокади Росії та інтервенції.

ТЕАТРАЛЬНІ ПРЕДСТАВЛЕННЯ

(В сій рубриці містимо оголошення театральних представлень, концертів і забав, не подаючи у них точок програми, імен осіб беручих участь і без довших покликів).

Ціна одної стрічки 10 центів.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ

Оголошення женитьби не приймається. — За оголошення пошукувань платиться 10 центів за стрічку (5 слів) за одно поміщення, за більше разів наєсь відповідний опуст. Дворазове оголошення в 5 стрічок $1.00.—і

ПЕТРО БАРАН зволить зголоситися до адміц. „Свободи" по два листи від Анни Баранівної з Перемишля.

Федь Стефанович Васильченко, родом з м. Костантинова, Роменського повіту, Полтавської губернії, перебуваючий з українськими біженцями в Кишеневі в Бесарабії, з фаху слюсар-механік, прохає сею дорогою майстрів тогож фаху, щоб йому помогли матеріяльно перебратися в Америку а він зобовязується по прибуттю вірно працювати для свого добродітеля, який би вибавив його з нужди в якій він остає. Адреса: FED STEPANOWICZ WASYLCZENKO, Kwatyra Ukrainskych Bizenciw, Kiszenew, Besarabia, Rumenia. 87